

Casal de Sala-d'Heures

Santa Eugènia de Berga

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Sala-d'Heures
Emplaçament Pista a la dreta de la Crta de Sala-d'Heures i Sant Marc. 08507 Santa Eugènia de Berga.

Coordenades:

Latitud: 41.90292
Longitud: 2.30115
UTM Est (X): 442035
UTM Nord (Y): 4639234

Classificació

Número de fitxa 08246-56
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Historicista
Segle XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal i física
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Defensa
Observacions protecció: BCIN. R-I-51-5686 llei 25-06-1985 BOE 29-06-1985
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari IPA. ACCN: 1575
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 003AR00010
Fitxes associades:

Aqüeducte de Sala-d'heures

Canal de Sala-d'Heures

Capella de Sant Joan Baptista de Sala-d'Heures

Autoria de la fitxa Anna M. Gómez Bach

Data de registre de la ds., 22/04/2006 - 02:00

fitxa:

Descripció

Casal de grans dimensions que es troba dins d'una propietat que engloba tot el paratge de Saladeures, conformada per una capella, diverses dependències annexes, com són la masoveria, la casa d'aliets, les corts, etc; i una gran finca de bosc i camps, al punt més elevat de la qual es troba el casal. L'edifici principal és de caire senyorial, constituït per quatre volums adossats disposats formant una estructura rectangular, que deixen un espai central en forma de pati interior. Cadascun dels volums que l'integren presenten un nivell d'alçat de planta baixa i tres pisos, excepte la torre, que sobressurt un pis més respecte els altres. La façana principal, orientada al sud oest, correspon a un primer volum de tres vessants, i consta d'un gran portal d'arc de mig punt a nivell de planta baixa com a única obertura. Adossat a la part oest d'aquest volum hi ha un refugi d'un sol nivell d'alçat exterior, que a la seva part superior presenta una part ajardinada, des de la que s'accedeix a un segon portal del volum, situat ja al primer pis. A una banda d'aquest portal, que es troba descentrat de la façana, hi ha un finestral biforat amb columneta central i capitell corinti. Aquesta mateixa sèrie d'obertura es repeteix en tres finestrals més a l'altre costat del portal; aquests, però, són triforats. Al segon pis les obertures són més senzilles, d'arc de mig punt, com ho seran les del pis superior; aquestes darreres ocupen tota la llargada del mur. A l'extrem sud hi trobem un altre volum en forma de torre, de planta quadrangular i coberta a quatre vessants. Aquesta té un portal que queda alineat amb el del primer volum a la planta baixa, i presenta continuïtat tipològica amb les finestres d'aquest. Així, al primer pis té un finestral biforat amb columneta central, al segon pis té una finestra d'arc de mig punt, al tercer pis aquesta es repeteix biforada i al quart pis s'han agrupat en quatre. Sobre d'aquestes últimes hi ha un fris d'arcuacions cegues. El tercer volum que s'adossa a la façana nord, i el quart a la façana est, presenten les mateixes característiques constructives que els altres dos, amb teulades a tres vessants i totes les obertures d'arc de mig punt de dimensions desiguals, excepte a la façana sud est, on al primer pis es repeteixen tres grups de finestrals triforats amb columnetes. L'acabat exterior del casal és de carreus mitjans disposats en filades regulars. El ràfec dels diferents volums presenta un gran voladís, suportat per cabirons de fusta. Aquest casal es troba al mateix paratge on hi havia hagut el castell de Saladeures; l'últim vestigi que quedava d'aquest fou enderrocat involuntàriament durant la construcció del refugi, pel que el casal neoromànic que veiem actualment és una construcció del segle XX.

Observacions:

Aquest antic castell, i posterior casal és conegut pels habitants del municipi com a Saladeures. L'accés es realitza per una pista en molt bon estat, que surt de la carretera de Vic a Taradell, poc abans d'arribar a Santa Eugènia de Berga, uns 700 m i a mà esquerra hi ha el trencall vers llevant que amb 2 km hi porta.

Història

Amb el topònim Heures es coneix des del 937 una Domus que es trobava dins l'antic terme del castell de Taradell. Fou residència d'una família de cavallers anomenada Eures. La vila d'Heures devia ser molt extensa i a l'extrem de ponent s'hi va edificar el casal, torre o Castell que va esdevenir la seu d'un ampli

domini. El caràcter defensiu de la casa d'Eures es fa patent en un conveni fet l'any 1148 entre el bisbe de Vic i els Eures. Durant aquest temps es devia reedificar o es va fer nova la torre (ensorrada el 1.937). Segons Mn. Gudiol la torre, de pedra grisa, era feta de carreus ben quadrejats i picats, record de l'antic castrum d'Ederis. En la part d'aquesta construcció que mira a ponent s'hi obre una gran finestra que hauria estat el portell d'entrada, amb llinda i timpà amb interessants inscripcions. Pladevall també ressenya que a la part inferior de la torre, s'hi trobava la presó subterrània o masmorra. La desaparició dels Heures en la documentació es deu a un canvi de cognom, d'Heures a Rocafort. Bernat de Rocafort deixà per hereva Elisenda de Rocafort, documentada des del 1219. El 1225, Elisenda de Rocafort cedeix al seu segon marit, Berenguer de Santa Eugènia, la seva fortalesa d'Eures. A partir d'aquest moment els senyors d'Eures adoptaren el cognom Santa Eugènia. Nombrosos documents del segle XIII constaten als Santa Eugènia com a amos del castell d'Heures. La branca principal d'aquesta família s'extingeix el 1345. El lloc es va anomenar casal, castell d'Heures o Domus d'Eures fins al segle XVI i encara el trobem amb aquesta forma en diversos documents dels segles XVII i XVIII, sobretot referents a la capella de Sant Joan d'Heures.. Quan el cognom Sala va entrar a la família per aliança matrimonial, a mans de Joan Sala, mercader i ciutadà de Vic i el seu fill Joan Sala i Tallander que es va refer bona part de l'antiga fortalesa, posteriorment esdevinguda mas, i es va començar a conèixer com a Sala-d'Heures. Al morir sense descendència Maria Bosch vídua de Josep Farran Sala, els seus marmessors van vendre el casal a Francesc de Pasqual i Arnau, nebot del bisbe de Vic Antoni Pasqual (1684-1707). Aquesta família residir poc al casal. En els Llibrets de Compliment Pasqual, del 1826, es detalla que Sala-d'Heures tenia 9 habitants. En tercera generació aquest matrimoni no tingué descendència llegant els seus béns a Miquel de Fontcoberta i de Pasqual d'Oriola, nebot d'Antoni Pasqual i Sallés. Actualment i per cinquena generació el casal és propietat dels Fontcoberta. L'actual casal neoromànic de Sala-d'Heures fou aixecat entre 1.930 i 1.934 per Ignasi de Fontcoberta sobre el solar de l'antiga domus medieval que hi havia al costat de la torre quadrada del segle XII, que restà dempeus fins a l'any 1937-1938. La torre fou posada en disposició del règim republicà. Cap al 1.937, en fer obres subterrànies de fortificació es va ensorrar la torre, que era l'únic element que havia pervingut del casal o fortalesa medieval, essent l'element romànic civil més notable d'Osona. A l'estiu i tardor del 1938 hi va residir el govern republicà, i s'hi van celebrar algunes commemoracions com l'acta de comiat de les tropes o brigades. El conjunt fou objecte d'estudi per Mn. Gudiol en un treball intitulat "La torre de Saladeures" i documentat per Josep Maria Pericas entorn el 1916.

Bibliografia

AA.DD. (1986). "Domus de Sala-d'Heures". A Osona II, Catalunya Romànica vol. III. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona: 550-553. CATALÀ, P. editor. (1973). Els Castells Catalans. Vol. IV. Rafael Dalmau ed. Barcelona: 1040-1043. Consueta Vella de Santa Eugènia del 1639: "Memorial dels masos y casas habitats y affugats que de present se troben y en elles habitan dins dita parrochia y circuit de aquella". Consueta Vella de Santa Eugènia del 1639: "Nom de masos antics tan habitats con rònechs los quals per reducció fan dos sous de menjars per cada hu de dits masos, conforme ho tinch trobat en un llibret istoriat entra las ascripturas de dita rectoria de lletra molt antiga". GUDIOL, J. (1910). "Excursió a Saladeures". Gazeta Montañesa n. 506. Vic. GUDIOL, J. (1911). "La torre de Saladeures". Anuari 1909-1910. any III. Institut Estudis Catalans. Barcelona. PLADEVALL, A. (1988). Sala-d'Heures. Santa Eugènia de Berga. Inventari Patrimoni Arquitectònic. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Inèdit. 1-06-1988. PLADEVALL, A. (1981). "Santa Eugènia de Berga". Gran Geografia Comarcal de Catalunya vol. 1. Osona i Ripollès. Barcelona: 116. PLADEVALL, A. (1997). Santa Eugènia de Berga. Història i vida d'un vell poble osonenc. Ajuntament de Santa Eugènia de Berga. Ed. Eumo. Vic.

